

U. B. BERGEN
16/11/52

NORSK SKOLE.
1. juni 1942.

Det er nå gått 3 måneder siden lærerne sendte im-
erklæringene sine til Norges Lærersamband om at de ikke be-
traktet seg som medlemmer av sambandet og at de ikke kun-
ne medvirke til en N.S.-oppdragelse av den norske ung-
dom. Gjennom disse erklæringene gjorde lærerne makthaver-
ne kjent med at de ikke kunne bøie seg for bestem-
melser som var i strid med norsk lov og at de ikke kun-
ne være med på å gjennomføre noe som var i strid med de-
res samvittighet.

Men det lå noe mere enn en blott og bar med-
deling av et standpunkt i lærernes erklæringer. Lærer-
ne ga gjennom dem uttrykk for en prinsipiell oppfatning
som ikke kan rokkes av ytre hendinger, de ga et løfte.
Dette stod ikke klart for makthaverne og gjør det ikke
ennå. De trodde til å begynne med å kunne villedde læ-
rerne ved en avledningsmanøvre. Sambandet blev redusert
til en vanlig faglig forening, det ville ikke bli stilt
noen krav til lærerne osv. De fortsatte sin håpløse lin-
je med økonomisk press på lærerne, senere med terror,
fengslinger, mishandlinger, alt i den hensikt å få lærer-
ne til å ta sine erklæringer tilbake. Det hadde imidler-
tid ingen annen virkning på lærerne enn at det ble mere og
mere klart for dem at de hadde vurdert saken riktig, og
deres oppfatning ble ytterligere festet.

Ved de dimensjoner saken fikk gikk det også
fram at det var falt i lærernes lodd og kjempe i første
rekke på den nasjonale front. Det var ikke lenger bare
en kamp for skolen, det var i tillegg en kamp
for selve det norske folks eksistens. Quislings nedrige
plan var å skape seg en politisk basis gjennom sambarde-
ne, så etablere et riksting og deretter utlevere vårt
land og vår ungdom gjennom en "fredsoverenskomst" med
Tyskland. - Denne plan er blitt uendelig mye vanskelige-
re å føre igjennom etter lærernes kamp. Det har Quisling
selv gitt uttrykk for i en straffetale til lærerne ved
Stabekk skole. Saken er nemlig den, at den overveldende
tilslutning til lærernes aksjon tydelig har dokumentert
for all verden, også for tyskerne, at N.S. totalt savner
basis i det norske folk, og mangler selv den mest beskjed-
ne berettigelse til å tale på det norske folks vegne.

Når lærernes aksjon kunne lykkes som den
gjorde, skyltes det for en del også den stupiditet som
preger "landsleder" Sæther og "minister" Skancke. I de
forskjellige faser i kampen har disse herrer presteret
omtrøst så mange tåpeligheter som det står i menneskelig
makt å overkomme. For å søke å redde stumpene, tvang der-
for de politiske N.S. ledere Kirkedepartementet til å
sende ut skrivet av 25. april. I dette skrivet opphever
Departementet sine masseavskjedigelser av lærerne, det
frafaller sine tidligere krav om en erklæring om med-
lemskap i lærersambandet, det slår fast at lærerne ikke
skal gjøre tjeneste i N.S.U.F. og det opphever landsle-
derens rett til å ilegge ordensstraffer. - Dette bittere
tilbaketog kan bare forklares ut fra et sterkt politisk
krav om ro i skolestriden, og tilbaketoget ble dekket med
fortolkningen av §3 i loven om lærersambandet: "Med-
lemskap i N.L. følger automatisk med lærerstillingen" og
" utmeldinger er rettsstridige og derfor ugjyldige".
Denne fortolkning er dobbelt forbausende derved at depar-
tementet selv åpenbart hadde hatt en annen oppfatning tid-
ligere, da det krevde positiv erklæring fra lærerne om
medlemskap og at det hadde tatt departementet 2 måneder
å nå fram til denne oppfatning. Men denne fortolkning
var den eneste sjanse makthaverne hadde til å redde noe
av stumpene. Lærerne er dog ikke tilsinns å gi dem denne

sjansen, de har uttrykt sitt standpunkt klart og greit i sin oprindelige erklæring:

De betrakter seg ikke som medlemmer av lærersambandet. Lærerne har ikke trukket tilbake sin erklæring, tvert i mot har de gjentatt den og den står ved makt. For ytterligere å markere sitt standpunkt meddelte lærerne elevene dette da skolene tok til igjen, og de formet meddelelsen som et løfte. Det vil ikke lykkes hverken for makthaverne eller andre som ikke har forstått denne linjen, å skape om lærerne på dette punkt. Når lærerne nå igjen underviser i skolen gjør de det på samme vilkår som før. De betrakter seg ikke som medlemmer i noe samband og vil ikke godta noe krav fra sambandet. Hverken formelt eller reelt anerkjenner de noe medlemskap.

Spørsmålet om lønnen har vært uklart for mange. Noen har trodd at det ville bety en anerkjendelse av departementets fortelling om lærerne tar mot lønn. Det er selvsagt ikke tilfelle. Saken er ganske enkelt denne: Lærerne har ikke nedlagt sitt arbeid, de er ikke avskjediget. De anser det som sin rett og plikt å arbeide, og de gjør det på de vilkår de i sin tid ble ansatt på. Når stat og kommune betaler dem lønn, er det intet annet enn oppfylling av et kontraktsforhold med lærerne. Når lærerne mottar lønn og kvitterer for den ligger intet annet i det enn at lærerne konstaterer et selvstendig forhold. De oppfyller sin del av kontrakten ved å arbeide, og stat og kommune sin del ved å utbetale lønn. Helt anderledes vil forholdet bli om det i forbindelse med lønnsuttbetalingen blir stilt krav av utenforliggende art til lærerne. Slike krav vil lærerne blankt avvise, og de imøteser med ro myndighetenes svar på en slik avvisning. De fortsetter i alle fall å undervise, med eller uten lønn, og blir de igjen hindret i å utføre sitt arbejde, faller det hele og fulle ansvar for dette på myndighetene selv, hverken trusler eller knep fra makthaverne kan endre lærernes syn, uttrykt i deres løfte: De vil ikke være med i noe samband, og de vil ikke være redskaper til en nazifisering av den norske ungdom.

Den linje lærerne har trykket opp for sin kamp er en positiv linje. Som frie kvinner og menn vil de gjøre sitt arbejde i skolen i overensstemmelse med den norske lov de er ansatt etter, og uten å på på akkord med sin samvittighet. Det er denne linjen de nå fortsatt følger og vil holde klar tross makthaverne forsøk på å bringe forvirring ved fortolkningskunst og knep. Ingen gode nordmenn må i misforstått iværsette å forlede noen til uoverlagte enkelthandlinger. Her hjelper det ikke om slike forsøk er sprunget ut av de beste motiver, de må på det skarpeste fordømmes. Det er en krevende nødvendighet at enhver viser moderasjon med sine rent personlige meninger, i en kamp må det vises disiplin. De norske lærere har ført sin kamp hittil med en møsterverdig disiplin, og det har gjort det mulig for dem å gjøre en innsats av historisk betydning i vårt land. Samlet og solidarisk fører de sin kamp videre, og det kan enhver lærer og alle nordmenn forøvrig være forvissnet om, at lærerne ikke viker fra sitt løfte og de vil ikke la seg overrumple. De er fullt klar over at makthaverne vil nytte alle midler for å bryte deres motstand ned, men med ro og målbevissthet følger de sin linje, og er fullt beredt til å gjøre sin innsats på den nasjonale fronten. Den tilsynelatende pausen i skolestriden bruker vi alle til å ruste oss til nye kamper.

Lærernes erklæring til elevene.

Overalt der man har fått etterretning fra har lærerne etter gjenoptakinga av undervisningen meddelt elevene sine klart og tydelig at de ikke har endret sitt syn på medlemskap i lærersambandet. I Oslo og Aker er etpar lærerinner i folkeskolen innkalt til forhør

i denne forbindelsen, men det har ikke ført til noe ytterligere skritt mot dem. Skolesjefen i Oslo, N.S. Jensen har sendt skriv til alle overlærere og rektorer i Oslo og bedt om en fortegnelse over de lærere som har meddelt elevene at de ikke er medlemmer av lærersambandet. Samtlige overlærere og rektorer (med undtak av N.S. ene) har svart at så vidt de vet er alle lærere - utenom de som er medlemmer av sambandet - meddelt elevene at de tidligere har erklært at de ikke betrakter seg som medlemmer av lærersambandet, og at dette frendeles er deres syn. Det er foreløpig ikke kjent hvorledes Jensen eller departementet har reagert på dette svar. I alle tilfelle må en være gla for at myndighetene ga lærerne denne anledning til å rydde ut en eventuell tvil som måtte herske om lærernes syn.

Quisling arresterer personlig lærerne på Stabekk.

22. mai ankom ministerpresidenten personlig til Jar skole i Bærum, der Stabekk høiere skole fortiden holder til. Han var ledsaget av "ministrene" Skancke og Lie, videre av 40 statspolitibetjenter og 2 busser. Lærerne ble samlet på lærerværelset og spurt om de hadde lest noen erklæring til elevene eller meddelt at de ikke var medlemmer av lærersambandet. Samtlige tilstedeværende - undtatt 1 - bekreftet at de hadde gitt slik meddelelse. Quisling holdt deretter en tale der han avvekslende truet og bønnfaldt. Han kunne høres langt ut på veien - han holdt fram for lærerne det ansvar de pådro seg ved sin stulle holdning overfor nyordningen. "Lærerne" sa Quisling, "har hovedansvaret for at vi enda ikke har fått noen fredsoverenskomst med Tyskland." - Denne sensasjonelle uttalelse fra ministerpresidenten vil de norske lærere sikkert legge seg på hjerte og innrette seg deretter. - De tilstedeværende lærere - med 1 undtagelse - ble deretter arrestert. Den del av lærerpersonalet som ikke var tilstede fikk senere beskjed om å møte neste dag, 23., men da det viste seg at noen var bortreist ble frammøtet utskutt til onsdag 27. Lærerne møtte denne dag reiseklare med kuffert osv. og ble mottatt av "minister" Skancke, som ved anledningen representerte "regjeringen" alene, lærerne ble enkeltvis eksaminert av "ministeren". Alle forklarte at de hadde meddelt elevene sitt syn på medlemskapet i lærersambandet. De ble deretter arrestert, med undtagelse av 3. Hvorfor disse 3 ikke ble tatt med er uklart. De insisterte på å dele skjebne med sine kolleger, men ble barskt avvist. De mannlige lærere ble overført til Bredtveit, de kvinnelige til Kretsfengselet i Åkerbergveien. - På spørsmål om hvorfor lærerne på Stabekk ble utsatt for denne særbehandling, svarte Skancke at myndighetene anså denne skole for hovedarnestedet for lærernes statsfienåtlige virksomhet. For alle andre enn de skarpsindige hjørner i lærersambandet og departementet vil denne opplysning virke oppsiktsvekkende, ja fantastisk. Men for Stabekklærerne er det en stor honnør at de har fått denne attest fra høieste hold.

Alle spør seg nå: Hva betyr dette? Vil myndighetene igjen føre skolestriden tilbake til første fase, fasen fra tiden omkring 1. mars? Vil de fortsette rattsiaen etter lærerne og igjen stenge skolene? På dette tidspunkt kan intet sikkert svares på disse spørsmål. Vi vegrer oss ved å tro at myndighetene kan prestere en så grenseløs tåpelighet, sett ut fra sin egen interesse. De vil jo da slå det spill overende som de selv satte igang for noen få uker siden ved å åpne skolene. Alle lærere må imidlertid være forberedt på en slik mulighet.

De arresterte lærere.

Flesteparten av de arresterte lærere er nå på Kirkenes, der de driver med kalarbeid under Wehrmacht. Det foreligger dessverre bare snauke meldinger om forholdene deroppe, men såvidt en har kunnet bringe på det rene er lærerne friske og ved godt mot. Ialt tør det være ca. 700 av dem på Kirkenes på dette tidspunkt. De er våre frontsoldater og vi er stolte av dem og den innsats de gjør gjennom sin faste holdning. Vi håper det ikke vil vare for lenge før vi møtes med dem igjen.

Kirkedepartementet har ført sin sjofelhet til den ytterste grense ved å bestemme at det ikke skal utbetales lønn til de arresterte. Sultepisken skal svinges over de arrestertes pårørende. Det er en skam og en skjendsel å konstatere at vi i vårt land har et styre som setter seg ut over lov og rett, i blinde arresterer 10% av Norges lærere, sender dem i tvangsarbeid og nekter dem den lønn de etter norsk lov og rett har krav på. Dette skal merkes av alle gode nordmenn, og de vil også vite hvorledes de skal svare på dette brutale forsøk på å sulte ut de arrestertes familier. Skarpe, Norsk og de andre har føid en ny forbyttelse til sine gamle, å de skal nok få et svar når tiden kommer. I denne forbindelse gjør vi også oppmerksom på en mann som heter Velle, såkalt rektor på Nordstrand. På et spørsmål om hvorledes det gikk med de lærere som var sendt til Nord-Norge, svarte han: "Å, de har så godt av å sitte deroppe og kikke på midnattsola". Alle som vet hvad våre tapre kamerater som er sendt nordover har måttet gå igjennom, vil ruske denne uttalelse av Velle, en fyr som forøvrig vil være kjent som en helt igjennom lurvet og slesk person. Regn tapet skal nok gjøres opp en dag, hr. Velle.

Innkallelser til N.S.U.F.

På flere steder har nå N.S.U.F. til å røre på seg og søker å innkalle barn og ungdom til tjeneste. Denne sak er for lærernes vedkommende helt klar. De har sagt tydelig fra at de ikke vil være med til noe slikt. Det første krav som kommer er at lærere, styrere og rektorer får opplysning om å sende inn fortegnelse over elever i en eller annen årsklasse. Dette krav må uten kikk må uten pruttning avvises. Ingen norske skoleelver må med lærernes hjelp utleveres til N.S.U.F.

Orden og plan.

er ikke noe karakteristisk trekk ved det lærerprinsipp som regjerer vår skoleadministrasjon for tiden. I Skien er det ved folkeskolen utbetalt lønn til de arresterte lærere. Ved den høiere skole ikke. I Oslo fikk de arresterte forskudd på lønnen for mai, men ikke resten. I Aker fikk de intet. På Lillehammer er hele lønnen for mai utbetalt. OSV. Plan? N.S.fylkesfører i Telemark har anmodet skolestyre formennene i Skien og Gjerpen om en kriftlig liste over de lærere som har gjenopptatt undervisningen og hvem som er arrestert. Formennene har avslått og svart at han i tilfelle får vende seg til Deptet. Selvsagt riktig. Skolesjef i Oslo, N.S.Jensen har sendt et rundskriv til skolene og meddelt at lærerne ikke må bygge på noe av det som er gjennomgått; "privatundervisning" i "brendelsferien". De skal fortsette med pensummet der de sluttet ca. 1. mars. Dette må være av hensyn til N.S.-elevene. De er nemlig så uheldige at de ikke var med i den undervisning lærerne trass i alle vansker drev. Det er særlig interessant at N.S.-elevene i den høiere skole er kommet så etter. De var jo de eneste det ble holdt skole for i Oslo. Når de allikevel er kommet så etter sine kamerater, som ikke hadde regulær skole, bare privatundervisning, er det et

et godt uttrykk for forholdene ved H.S. lærerskolen og for de sambandslærerne som underviste der.

Våre døde kamerater.

Med smerte har de norske lærere fått underretning om at 2 av deres kolleger, lektor Olav Valeur, Bergen og lærer Olav Hole, Tjelling er døde i kampen for Norges sak. Olav Valeur ble arrestert i febr. 1941, senere overført til konsentrasjonsleir i Tyskland, der han døde 29. april i år. Olav Hole var med blandt de lærere som ble arrestert 20. mars og senere sendt til Flossen. Der døde han 6. mai.

Begge disse kamerater har gitt sitt liv i en kamp, der de begge kjempet i forreste rekke, og deres navn vil i ettertiden være å finne blandt de helter som ga det ytterste for sitt folk i dets trengselstid; sitt liv. De har ikke gitt sitt offer forgjeves. Deres død vil være en maning for alle norske lærere til fortsatt kamp. Gjennom seiren som vi vinner ved vår kamp, reiser vi dem det beste monument. De var selv med å grunnlegge seiren. Deres minne skal leve blandt norske lærere og i det norske folk. Vi minnes også ved denne anledning vår tapre kollega, lektor Ingvald Garbo, Bergen, som led døden etter tysk dom 24. nov. ifjor. Han var den første av de norske lærere som satte livet inn, og vi regner Ingvald Garbos gjerning, hans selvoppoffrende mot og hans tapperhet til siste stund som ett av de stolteste blad i vår frinetskamp. Ingvald Garbos navn skal alltid leve blandt norske lærere.

La pålitelige kolleger lese bladet.
Sørg for at det ikke kommer i urette hender.